

THEMA'S, PROBLEMEN EN OPLOSSINGEN

A. Lage verwachtingen en slechtere prestaties: een self-fulfilling prophecy

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat een moeilijke thuissituatie niet leidt tot lagere verwachtingen van een kind?

Een slechte thuissituatie bij kinderen kan een reden zijn om minder van ze te verwachten. Ze hebben het immers al zo zwaar. Niet gek dus dat ze onder die omstandigheden slechter presteren. Het naar beneden bijstellen van verwachtingen gebeurt vaak met de beste bedoelingen, maar kan een negatief effect hebben op de ontwikkeling van leerlingen. Ze worden zo eigenlijk dubbel gestraft; én een slechte thuissituatie én lage verwachtingen. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat een moeilijke thuissituatie niet leidt tot lagere verwachtingen van een kind?

Bekijk [hier](#) een fragment uit de serie.

3.1 Weeg de thuissituatie (niet) mee

De thuissituatie van kinderen was lang een onomstreden criterium waarop het middelbare schooladvies gebaseerd werd. De laatste tijd staat dit meer en meer ter discussie en wordt er op sommige plekken zelfs iets mee gedaan; sinds dit jaar is de thuissituatie geen officieel criterium bij de totstandkoming van het middelbare schooladvies meer in Amsterdam. Dit betekent dat je als docent de thuissituatie dus niet meer mee mag laten wegen, hoe moeilijk dat ook is. Het is goed dat dit verandert is; het risico is namelijk groot dat leerlingen met een moeilijke thuissituaties onderschat worden. Of dat er - met de beste bedoelingen - gedacht wordt dat een kind het niet aankan omdat hij/zij vanuit huis geen ondersteuning krijgt. Uiteraard zijn er kinderen waarbij dit zo is, maar er is ook een andere manier om een moeilijke thuissituatie te laten meewegen in de manier waarop je naar een kind kijkt. Marjolijn Moorman beschrijft het in Klassen treffend; de kinderen uit ingewikkelde thuissituaties die hogere schoolniveau's aankunnen, bereiken dit (vaak) geheel op eigen kracht. Zij zouden daar juist voor beloond moeten worden. En dit geldt niet alleen voor het geven van het schooladvies. Als je op deze positieve manier naar een kind kijkt met een moeilijke thuissituatie, is er een wereld te winnen. (Bron: [AD](#), 2020)

3.2 Zet in op het vergroten van thuisbetrokkenheid

De thuisbetrokkenheid van ouders is het meest van invloed op de schoolprestaties van leerlingen, zowel op het primair als het voorgezet onderwijs. Thuisbetrokkenheid bestaat uit twee dimensies. Enerzijds gaat het over de activiteiten die ouders thuis met hun kinderen ondernemen, zoals de begeleiding bij het leren, educatieve spelletjes, verhalen voorlezen en zingen. Anderzijds gaat het over de houding die ouders hebben tegenover het leerproces van hun kind; vinden ze het belangrijk of zijn ze minder geïnteresseerd? En wat zijn de verwachtingen van ouders? Het mooie aan deze tweede dimensie van ouderbetrokkenheid is dat iedere ouder hier in theorie toe in staat is. Echter; thuisbetrokkenheid wordt door scholen vaak alleen op de eerste manier benaderd. Er is dus winst te behalen wanneer er wordt ingezet op thuisbetrokkenheid op de tweede manier: zelfs als ouders de capaciteit niet hebben om hun kind op cognitief vlak bij te staan, kunnen ze dit op sociaal-emotioneel vlak nog wel doen. In een optimaal scenario slaag je er in om beide dimensies van thuisbetrokkenheid te vergroten, maar ook met maar één dimensie kan er al veel bereikt worden. (Bron: [Peter de Vries](#))

3.3 Adviseer én plaats kansrijk

Uit onderzoek blijkt dat kinderen vaak gaan presteren op basis van de verwachtingen die ze krijgen. Dat betekent dat als ze kansrijk worden geadviseerd, ze dat niveau vaak ook blijken aan te kunnen. Bij twijfel hebben kinderen dus (meestal) baat bij een advies dat te positief is/likt, eerder dan een te lage inschatting. Helaas wordt echter bij het schooladvies op de basisschool de thuissituatie meegenomen, al is dit onlangs officieel geschrapt als criterium voor het advies. Hierdoor kunnen leerkrachten geneigd zijn te denken dat kinderen het vanwege hun thuissituatie niet halen wanneer ze op een niveau terecht komen dat wellicht zwaarder voor ze zal zijn. De Coronacrisis heeft dit effect nog eens vergroot. De kinderen die geen fijne en veilige omgeving om te leren hebben en weinig hulp vanuit huis krijgen, ondervinden de meeste gevolgen van de gemiste lestijd en het afschaffen van potentieel corrigerende toetsen. Vandaar dat er vanuit de [PO-raad](#) en het [Lerarencollectief](#) een oproep kwam om juist dit jaar kansrijk te adviseren én om kansrijk te plaatsen. Dit houdt in dat basis en middelbare scholen leerlingen het voordeel van de twijfel moeten geven omdat anders de kansen nog verder uit elkaar zullen lopen. Het Lerarencollectief maakte speciaal voor dit onderwerp een [reeks tutorials](#). Deze kunnen gebruikt worden als leidraad voor kansrijk adviseren en plaatsen. En ondanks dat deze tutorials vanwege Corona zijn gemaakt, gelden ze natuurlijk eigenlijk altijd. Dus ook na de crisis; adviseer kansrijk! (Bron: [Lerarencollectief](#), 2020)

Goed Delfts initiatief op dit gebied? Kijk eens naar:

- [Ouderkamer](#), waar activiteiten voor ouders worden georganiseerd.
- [School's cool](#): mentoren die leerling én hun ouders thuis ondersteunen bij school(keuze).
- [Talentenhuis](#), (huiswerk)begeleiding voor ieder kind.
- [Kopklas](#), een kleine klas waarin extra gewerkt wordt aan taal, waarna kinderen doorstromen naar de brugklas.

3.4 Een overgangsjaar: School Transitional Environment Project (STEP)

Twijfels over of sommige leerlingen het gegeven advies gaan redden zijn vaak terecht; de overgang van basis- naar middelbare school kan groot zijn en lang niet ieder kind redt het. Voor sommige kinderen zou een overgangperiode enorm behulpzaam kunnen zijn; het verkleint de kans dat een optimistische inschatting een teleurstelling wordt. Zulke programma's zouden docenten, zowel op het PO als op het VO het vertrouwen kunnen geven om hoge verwachtingen te hebben. Een voorbeeld van zo'n programma is [STEP](#). STEP is een eenjarige interventie gericht op risico-leerlingen die op 'gewone' middelbare scholen toegepast kan worden. In deze interventie worden leerlingen begeleid in hun overstap van het PO naar het VO. Ze worden in een 'school in een school' geplaatst en blijven in vaste groepen en klaslokalen zitten. Ook krijgen ze met minder docenten te maken dan hun jaargenoten. Op die manier is de overgang, en de stap naar zelfstandigheid, minder groot. Na een jaar worden leerlingen opgenomen in het gewone curriculum en gaan ze verder met de rest van hun jaarlaag. Ze lopen dus geen vertraging op. Deze transitieperiode heeft een positief effect op de leerprestaties van risico leerlingen en vermindert de school- en lesuitval. (Bron: [NJL](#), 2010)

